

MAKTABGACHA YOSHDAI BOLALARDA IJTIMOY-HISSIY RIVOJLANISH KO'RSATKICHLARI

Abdulatipova Mehribon Qahramon qizi

ChDPU "Maktabgacha talim metodikasi" kafedrası magistri

El pochta: abdulatipovamehribon@gmail.com tel: +88-871-71-21

Annotatsiya:

Mazkur maqolada maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarning ijtimoiy hissiy sohasi kompetensiyalarini rivojlantirish bosqichlari haqida so'z boradi. Bolalarda shaxslararo munosabatlarni shakllantirish hamda hissiyotlarni rivojlantirishga doir ota-onalarga va pedagoglarga tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: bola, maktabgacha ta'lim, pedagog, ijtimoiylashuv, kompetensiya, hissiyot, shaxslararo munosabat, men konsepsiyasi.

Bolalarni sevish-pedagogning murakkab mehnatini jozibali va yengil qiladi. Bolani tarbiyalash nihoyatda qiyin va murakkab jarayon bo'lib, juda qadimdan ushbu faoliyatga jamiyatning yetuk kishilari jalb etilgan. Xususan, qadimgi Gretsiya va Rim tarixidan yaxshi bilamizki, miloddan avvalgi davrlarda ham yosh avlod tarbiyasi o'zining ma'naviy qiyofasi va aqliy qobiliyati bilan jamiyat a'zolari o'rtasida yuksak hurmat ehtiromga sazovor bo'lgan kishilar, ya'ni donishmandlar zimmasiga ishonib topshirilgan.

Bolalarning o'zlari haqidagi bilimlari, e'tiqodlari va hissiyotlari ularning o'zini anglash hissi sifatida tushuniladi. O'z-o'zini anglashning alohida elementlari turli xil nomlar bilan, jumladan, o'z-o'zini anglash, qadrlash va qadr-qimmatni o'z ichiga oladi. o'z-o'zini anglash tushunchasi o'ziga xos xususiyatlar, kuchli va zaif tomonlari to'g'risida bilim va ishonchni o'z ichiga olgan holda "Men kimman?", degan savolga javob beradi.

Bolalarning o'zini-o'zi anglashi va qadr-qimmatini bir-biri bilan chambarchas bog'liq. **Bolalarning o'z-o'zini anglashlarini namoyon etish uslubi bolalik davrida keskin o'zgarib turadi, buni bolalarning o'zini o'zi anglash ko'rsatkichlarini kuzatish orqali ko'rishingiz mumkin:**

- 2 va 3 yoshda bola "men" va "o'zim" olmoshidan tez-tez foydalanadi;
- 3 va 4 yoshdan boshlab avtobiografik shaxs paydo bo'ladi;
- o'z-o'zini aniq tavsiflash, masalan, "men o'gil bolaman", "men chiroyliman";
- qanday vazifalarni bajarish mumkinligi haqida o'zida ishonch paydo bo'ladi;

- o‘zining his-tuygularini tengdoshlari bilan ulashadi;
- ko‘pgina bolalarda odatda o‘z-o‘z hurmat qilish namoyon bo‘ladi.

Hissiyot- shaxsan o‘z ehtiyojlari va maqsadlariga mos keladigan hodisaga ta’sirchan munosabatdir.

Hissiyot bolalar uchun moslashuvchan funksiyalarga ega bo‘lib, ularga qanday harakat qilishni hal qilishda yordam beradi. Bolalar o‘zlarining his-tuygularini ijtimoiy jihatdan maqbul va shaxsan qoniqtiradigan usullar bilan o‘zlashtiradilar. Bolalar moslashayotgan paytda, tarbiyachilar bolaga e’tiborli va mehribon bo‘lishlari, bolalarning ehtiyojlarini qondirishlari, hissiyotlariga hamdard bo‘lishlari hamda yutuqlari uchun ragbatlantirishlari lozim.

Quyida maktabgacha yoshdagi bolalarda shaxslararo munosabatlarni shakllantirish hamda hissiyotlarni rivojlantirishga doir ota-onalarga va pedagoglarga bir nechta tavsiyalar keltiramiz:

- bolalarda hamdardlik kayfiyatini ragbatlantiring. Bola bilan xafa bo‘lgan odamning his-tuygulari haqida gaplashing va bolani hamdard bo‘lishga, yordam berishga undashingiz mumkin;
- iliqlik va ishonch muhitini yarating. Bolalar ijobiy his-tuygularni boshdan kechirganda, masalan, o‘zlarini xavfsiz his qilganda, baxtiyor bo‘ladilar;
- ijtimoiy- hissiy rivojlanish uchun yoshga mos o‘yinlarni taklif eting. Bolalar o‘yinda hissiy rivojlanish uchun erkin bo‘lishadi;
- ertak qahramonlari boshidan kechirgan hissiyotlarni muhokama qiling. Hikoyalar hissiy holatlar haqida suhbatlashish uchun imkoniyat yaratadi;
- o‘zingizning his-tuygularingizga e’tibor bering;
- guruhlarni tuzishda bolalarning temperamentlarini hisobga oling;
- bolalarning yuksak ambitsiyalarini kamsitmang ("Men prezident bo'laman!"), (Ambitsiya (shuhratparastlik) ko'proq o'gil bolalarga xosdir). Lekin ularning kuchlarini yaqin kelajakdagi maqsadlarga yo'naltiring;
- ota-onalarga farzandlarining ehtiyojlari to‘grisida maslahat bering. Farzandlari hissiy va xulq-atvorida muammolarga duch keladigan ota-onalar bolalarning hissiy ehtiyojlarini qondirish bo‘yicha ko‘rsatmalarga muhtoj bo‘lishlari mumkin.

Ruxshunoslarning fikricha, bolalik-bu shaxsning ijtimoiylashuvi, kommunikativ qobiliyatlarni o‘zlashtirishi, o‘ynash, quvonish, hafa bo‘lish, hamdardlik bildirish kabi sifatlarning shakllanishida muhim davr hisoblanadi. Bolaning hayotida ijtimoiy munosabatlar hamda xissiyotlarning o‘rni juda muhim hisoblanadi, bularning hammasi uning kelajak hayotida asqotadi.

Bu borada kattalar, tarbiyachi hamda ota-onalarning bola bilan faol ishtirokchilar bo'lishlari muhim ahamiyat kasb etadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 8 майдаги ПҚ-4312-сон “Ўзбекистон Республикаси мактабгача таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепцияси” Қарори // Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси-10.05.2019 й., 07/19/4312/3106-сон.
- 2.3.Тешабаева Бўлажак тарбиячиларда касбий мотивацияни шакллантириш хусусиятлари. Та'лим, fan va innovatsiya 1 (3), 104-108
3. Т. I. Urmonova “Мақтабгача yoshdagi bolalarning ijodiy qobiliyatlarini hamda mantiqiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishda Blum taksonomiyasidan foydalanishning afzalliklari” Jurnal. Мақтабгача va мақтаб ta'limi 2024. 1-сон 84 b.
- 4.Т.З. Sobirovna, Т.Ф Foziljonovna “Мақтабгача ta'lim tashkiloti tarbiyalanuvchilarida ijtimoiy moslashuv ko'nikmalari shakllantirish” образование наука и инновационные идеи в мире 40 (4), 57-59
- 5.Воробьева А.Ю. Мотивационные аспекты профессиональной деятельности учителей. Журнал. Новая наука: Проблемы и перспективы. 2016.-С-72-72.

